

Jaroslav Pecha, *Priprava na manželstvo na Slovensku v období 1917-1983 podľa záväzných univerzálnych a partikulárných kánonických noriem*, Badín 1999, ss. 160

Studium J. Pechy ukazało się w serii *Studia Theologica Neosoliensia* jako czwarta pozycja. Jest to studium z zakresu prawa kanonicznego o nachyleniu duszpasterskim. Składa się z czterech rozdziałów poprzedzonych wstępem. Po zakończeniu został umieszczony załącznik z *Rituale Slovacchiae*, wydanego w Ratyzbonie w 1937 r. Wykaz wykorzystanych źródeł i literatury zamyka pracę.

Przygotowanie do małżeństwa winno zawsze nawiązywać do miejscowych zwyczajów i mentalności ludzi. Dlatego Autor słusznie podjął się prześledzenia obowiązujących w tej materii norm kościelnych zarówno powszechnych, jak i partykularnych, obowiązujących na terenie Słowacji. Uplasowanie tego zagadnienia w kontekście uwarunkowań życia i działalności Kościoła skłoniła Autora do zajęcia się sytuacją Kościoła na terenie Słowacji w latach 1918-1983. Rolę tę spełnia rozdział I. W trzech pierwszych paragrafach omawia Autor kolejno polityczno-społeczną i religijną sytuację w r. 1918, sytuację społeczną i religijną w okresie od 1918 do 1940 r., niełatwą sytuację w latach czterdziestych. Z paragrafu czwartego dowiaduje się czytelnik o walce z Kościołem na Słowacji w latach 1948-1983. Paragrafu piątego nie mogło w tym rozdziale zabraknąć. Jest on poświęcony prawodawstwu państwowemu w sprawach małżeńskich, które pozwala lepiej rozumieć kościelne przepisy partykularne i ich stosowanie.

W rozdziale drugim Autor przechodzi do omówienia zagadnienia przygotowania do małżeństwa wg prawodawstwa powszechnego i partykularnego dla diecezji słowackich. Najpierw w § 1 krótko przedstawia istniejący stan w r. 1918. W tym roku zaczął obowiązywać promulgowany rok wcześniej Kodeks Prawa Kanonicznego. Równocześnie rozpoczynała się samodzielność Kościoła na Słowacji w ramach Republiki Czechosłowackiej, z czym wiązało się odchodzenie od obowiązujących dotąd węgierskich struktur cywilnych i kościelnych. To wszystko składało się na faktyczny stan trudności związanych z przygotowaniem do małżeństwa. W następnym paragrafie w 6 punktach zostały przedstawione wymagania Kodeksu Benedykta XV w interesującej Autora dziedzinie. W trzecim paragrafie drugiego rozdziału została uwaga poświęcona prawodawstwu partykularnemu

w okresie przedsoborowym. Dla polskiego czytelnika kanonisty czy historyka jest to lektura szczególnie instruktywna. Zawiera najpierw krótki dyskurs na temat treści i charakteru wspomnianego prawa partykularnego. Następnie omawia kolejno: instrukcje dotyczącą małżeństw mieszanych, synodalnych postanowień diecezji spiskiej, zagadnienie formy małżeństw mieszanych i z tym związanego przygotowania, co stanowi konsekwencję wskutek wytworzenie się pewnej próżni prawnej przez ustanie obowiązywalności konstytucji *Provida*. Zawiera także w dalszej części normy poszczególnych kurii biskupich, przepisy zawarte w *Rituale Slovacchiae* i wytyczne dla sytuacji wyjątkowych.

Przedmiotem rozważań Autora w III rozdziale jest zagadnienie przygotowania do małżeństwa w świetle uchwał Soboru Watykańskiego II i dokumentów posoborowych. W części poświęconej nauce soborowej ks. Pecha najpierw omawia chrześcijańskie wartości małżeństwa i wychowanie przez rodziców traktowane jako przygotowanie do małżeństwa. Następnie uwydatnia obowiązek pomocy społeczności świeckiej i Kościoła oraz pasterzy i specjalistów w tym zadaniu. Paragraf zajmujący się przygotowaniem do małżeństwa według dokumentów papieża po *Vaticanum Secundum*, a przed wydaniem nowego Kodeksu omawia naukę i postanowienia Pawła VI i Jana Pawła II, zawarte w encyklice *Humane vitae*, m.p. *Matrimonia mixta*, adhortacji *Familiaris consortio* i Karcie Praw Rodziny.

W ostatnim, piątym rozdziale czytelnik znajduje omówienie sposobów przygotowania do małżeństwa w Słowacji w okresie posoborowym przed ogłoszeniem nowego Kodeksu, ożywienie tego przygotowania w świetle obowiązujących norm kościelnych. Dużą rolę w przygotowaniu, zwłaszcza w pewnym okresie, przyznaje Autor realizacji odnowy liturgicznej. Omawia także znaczenie przepisów dotyczących złożonej problematyki małżeństw mieszanych po Soborze Watykańskim II. Zwraca uwagę na znaczenie odnowionych obrzędów zawarcia małżeństwa. Ostatnie dwa paragrafy poświęca roli, jaką odegrały zarządzenia ordynariusza bańsko-bystrzyckiego oraz aktywność kapłanów, świeckich, ruchów religijnych i odpowiednia literatura w trudnych słowackich warunkach totalitaryzmu.

Praca jest poprzedzona orientującym czytelnika spisem treści, wykazem skrótów i wstępem. W zakończeniu Autor umieszcza życzenie, stanowiące do pewnego stopnia warunek stosowania wytycznych *Familiaris consortio* w Słowacji. Chodzi o: potraktowanie katechezy w szkołach podstawowych jako dalszego przygotowania do małżeństwa, zaś w szkołach średnich jako części przygotowania bliższego, co podniosłoby rangę nauczania religijnego oraz udoskonalenie bezpośredniego przygotowania w parafiach i wydanie dyrektyw o sposobie przygotowania do małżeństwa przez kompetentną władzę kościelną.

W aneksie znajduje się łaciński tekst postanowień dotyczących przygotowania zawartych w *Rituale Slovacchiae*.

Godna uwagi jest ankieta o stanie przygotowania do małżeństwa w poszczególnych okresach, przeprowadzona przez Autora i omówiona na początku rozdziału II.

Lektura omawianej pracy dostarcza czytelnikowi polskiemu interesujących spostrzeżeń o losie Kościoła w Słowacji i jego trosce o rodzinę. Jej Autor jest doktorem teologii specjalizującym się w prawie kanonicznym i dobrym znawcą zagadnienia, o którym pisze.

ks. Edward Górecki